

Petäjaveden kunnan esitys eduskunnalle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunto/Petäjaveden kunta 4.6.2024

1. Yleisiä huomioita esitysluonnoksesta

Esitysluonnoksessa on tarkasteltu lukiolain muutoksia, ylioppilastutkinnosta annettua lakia, opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia, lukiolaisten oikeutta oppimisen tukeen (tukiopetus ja erityisopetus) sekä tiedonsiirtoa perusopetuksen ja lukiokoulutuksen välillä monesta eri näkökulmasta.

Tärkeää on se, että luonnoksessa ja sen valmistelun taustalla olevassa hallitusohjelmassa tunnistetaan hyvin lukiokoulutuksen saavutettavuuteen liittyvät uhat. Riittävän kattava lukioverkosto on hyvän koulutuksen tae myös tulevaisuudessa.

2. Oppimisen tukea ja erityisopetusta koskevat säädösehdotukset

Esityksessä on korostettu opiskelijan säännöksen turvaamaa oikeutta tukitoimiin ja selvityksessä on noussut esiin vaade sen aktiiviseen tarjoamiseen koulun taholta. Erityisesti painotetaan ennaltaehkäiseviä tukitoimia. Tukiopetus lienee käytössä valtaosassa lukioita. Myös lakisääteinen erityisopetus lienee käytössä kattavasti.

Sen sijaan lukiokoulutuksen tukitoimena ei kuulu peruskoulussa käytössä oleva läksykerhojärjestelmä. Mikäli opiskelija ei ole lukiokypsä opiskelutaidoiltaan ja/tai -motivaatioltaan, ei tämä ole läksykerhoilla autettavissa. Mikäli se olisi käytössä liittyisi siihen monenlaisia ongelmia: aineen hallinta on pienessä lukiossa vain yhdellä tai kahdella opettajalla, joten monien aineiden läksykerho sitoisi opettajaresurssia liikaa. Se ei sopisi tuntikehykseen. Läksykerhotapaamiset olisivat koulupäivän sisällä (poissaolot muilta tunneilta) tai jälkeen (mm. koulukuljetusten takia) mahdoton järjestää.

Parasta lukiolaisen oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyä olisi perusopetuksen oppimisen mahdollisuuksia ja siten oppimistuloksia osaltaan heikentävän inklusiojärjestelmän (kolmiportaisine tukineen) kehittäminen toimivammaksi. Yksi keino voisi olla perusopetuksen ryhmäkokojen pienentäminen, mihin kunnille tulisi osoittaa riittävä valtionosuusrahoitus. Myös opinto-ohjausta (opiskelijan opiskelutaitojen ja -motivaation ja itse- ohjautuvuuden vahvistaminen) tulee tehostaa.

Resurssiopettajaesitys herättää kysymyksen: millaisella aineyhdistelmällä resurssiopettaja palkataan, jotta hänellä olisi riittävä substanssiosaaminen eri aineissa?

Esityksessä mainittu tavoite pienentää lukiossa ryhmäkokoja (s.10) vaatisi valtion osoittamaa lisärahoitusta kyseiseen tarkoitukseen. Tavoite sinällään on kannatettava.

Ehdotus tiedonsiirtämisestä perusopetuksen ja lukiokoulutuksen välillä on hyvä. Sen sijaan hallinnollisen päätöksen tekeminen arveluttaa, koska epäselväksi jää, mitä hyötyä tämä toimenpide toisi lisää opiskelijalle.

Tukiresurssit ovat lukiossa nykyisellään varsin kattavat. Siirtykö lukion erityisopettajan resurssi hallinnollisten päätösten myötä pitkäaikaiseen erityisopetukseen, jolloin riskinä on lukiolaisten enemmistön tuen huononeminen? Lukioiden osalta erityisopetusresurssi vaihtelee. Uudistus tarkoittaisi käytännössä sitä, että monissa lukioissa olisi satsattava lisää erityisopetusresurssiin, mikä on haastavaa, kun lukioiden nykyinenkin valtionosuusrahoitus on riittämätön kustannuksiin nähden.

3. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteita koskevat säädösehdotukset

Luonnoksessa ehdotetut lukiokoulutuksen rahoitusperusteet ovat pääosin perusteltuja – tosin jäävät osin epäselviksi. Lukiokoulutuksen alueellinen kattavuus on turvattava Suomessa jatkossakin. Se on tärkeää siksi, että siten turvataan samalla tasapuolisen ja laadukkaan perusopetuksen toteutuminen.

Nyt esillä olevassa luonnoksessa ja sen valmistelun taustalla olevassa hallitusohjelmassa tunnustetaan siis hyvin lukiokoulutuksen saavutettavuuteen liittyvät uhat. Lausunnolla olevan säädösluonnoksen tarkoitusperät ovat siksi kannatettavia. Erityisen tärkeää on tunnustaa lukiokoulutuksen ohella myös nuorten ikäluokkien pienenemisen vaikutukset yläkouluopetukseen. Pienen lukiokoulutuksen järjestäjä turvaa alueellisesti laadukasta perusopetusta, kun yläkoulu ja lukio yhdessä tarjoavat päteville aineenopettajille riittävän tuntikehyksen. Tämä taas turvaa toisinpäin laadukkaan ja osaavan opetuksen pienessä lukiossa. Jos lukioverkko suuresti harvenisi, johtaisi se perusopetuksen kohdalla suuriin haasteisiin. Kunnat ovat myös investoineet lukiokoulutuksen tiloihin, ja lukio on usein keskeinen osa kunnan ja seutukunnan elinvoimaa. Sekin rahoitusperusteita pohdittaessa on syytä ottaa huomioon. Mutta ennen kaikkea laadukkaan perusopetuksen ja lukiokoulutuksen toteutuminen läpi Suomen.

Pienen lukiokoulutuksen järjestäjän yksikköhinnan korotusta ehdotetaan luonnoksessa uudistettavaksi. Rahoituslain 24.2 pykälää ehdotetaan luonnoksessa muutettavaksi siten, että koulutuksen järjestäjän vähäisen opiskelijamäärän lisäksi

yksikköhintojen porrastamisen perusteena käytettävä tunnusluku määräytyisi koulutuksen järjestäjän syrjäisyysluvun perusteella. Koulutuksen järjestäjän syrjäisyyden määräytymisperusteista säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella sen kunnan paikallisen ja seudullisen väestötiheyden perusteella, jossa koulutusta pääasiallisesti järjestetään. Olosuhdetekijöiden osittainen huomioon ottaminen rahoituksen määräytymisessä on ymmärrettävä, mutta hieman epäselväksi jää se, miten syrjäisyysluku määritellään lukiokoulutuksen kohdalla – etenkin kun syrjäisyyskerroin saattaa olla peruspalvelujen valtionosuusuudistuksessa joko kokonaan poistumassa tai vahvasti muuttumassa. Tältä osin esitystä tulisi vielä täsmentää.

Yksi olennainen epäkohta, joka koskee koko lukiotoiminnan rahoitusta ja yhdistää kaikkia kuntia, vaatisi valtiolta kiireisiä korjaustoimenpiteitä, on syytä nostaa tässä kohdin esiin. Ja tämä tulee varmasti esiin ainakin Kuntaliitonkin lausunnossa.

Lukiokoulutuksen keskimääräiset yksikköhinnat opiskelijaa kohden lasketaan vuosittain yksikköhintojen määrittämistä edeltänyttä vuotta edeltäneenä vuonna aiheutuneiden valtakunnallisten kokonaiskustannusten perusteella. Koulutuksen järjestäjäkohtaiset yksikköhinnat lasketaan lukiokoulutuksen keskimääräisen yksikköhinnan pohjalta. Valtio vähentää kuitenkin keskimääräisestä yksikköhinnasta rahoituslain 23 b §:n mukaisen euromäärän, joka on tällä hetkellä 996,13 €/opiskelija eli tänäkin vuonna yli sata miljoonaa euroa. Kuntaliiton tavoin Petäjäveden kunta pitää tärkeänä, että koulutuksen järjestämistä ja sivistyksellisiä oikeuksia uhkaava rahoitusleikkaus on poistettava.

4. Englanninkielistä lukiokoulutusta, opiskelijavalintaa ja ylioppilastutkintoa koskevat säädösehdotukset

On perustelua, että oikeus englanninkielisen yo-tutkinnon suorittamiseen on lukioille luvanvarainen. Jos kokelas haluaa muissa kuin luvan saaneissa lukioissa suorittaa englanninkielisen yo-tutkinnon, ongelmaksi voi muodostua esityksessä s. 40 mainittu rehtorin suorittama englannin kielen taidon todentaminen - miten rehtori todentaa englannin kielen riittävän taidon, kielikokeellako? Jos tarvitaan kielikoe, sen tulisi olla valtakunnallinen ja esimerkiksi kielikeskuksissa arvioitava. Lukiot tarvitsevat tarkkaa ohjeistusta, miten kielitaito todennetaan käytännössä.

5. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoetta koskevat säädösehdotukset

Lukiodiplomin kytkeminen yo-tutkintoon on taito- ja taideaineiden osaajille positiivinen lisä, mikäli esityksen mukaiset linjaukset opettajien työmäärästä ja korvauksesta yhtä diplomia kohden määritellään selkeiksi. Myös lukiodiplomin

rakenteen ja suoritustavan sekä arviointimenettelyn yhdenmukaisuus on ehdotuksessa hyvin huomioitu (s. 16), ja se selkeyttää toteutusta.

Ennakkotehtäväesitys herättää muutaman kysymyksen käytännön järjestelyiden kannalta. Voidaanko se suorittaa valvomattomissa olosuhteissa (huom. mm. tekoälyn hyödyntämismahdollisuus), vai onko se koetilassa valvottu koulun resursseja vaativa suoritus?

6. Tilauskoulutusta koskevat säädösehdotukset Ei kommentointia.
7. Aikataulu mahdolliselle lukiolain muutokselle on liian kireä. Ne keitä muutos tulee koskemaan ei millään ehditä perehdyttää tässä ajassa.